

Fogadj be!

Migráció és „műgyűjtés” a 21. században

KUTASY MERCÉDESZ

Akar-e ön otthonába befogadni egy migránst? Ez a kérdés akár a valóságban is elhangozhatott volna, hisz Emmanuelle Cosse francia lakhatási miniszter a közel-múltban jelentette be korszakalkotó ötletét a Valeurs Actuelles című lap hasábjain a franciaországi menekült-helyzet ideiglenes, ám annál hathatósabb megoldására: eszerint a francia lakosoknak, ha van szabad szobájuk, be kellene fogadniuk egy migránst vagy akár egy egész családot is, így véget vethetnének a nagyvárosokban uralkodó áldatlan állapotoknak, hisz elmondása szerint naponta 70 menekült érkezik csak Párizsba. A miniszter-asszony továbbmegy, és akár közterületeket is hajlandó ideiglenes szállásokká alakítani – innen pedig csak egy lépés az a gondolat kísérlet, hogy hamarosan a múzeumokat (klimatizált, tágas terekkel rendelkező épületekről lévén szó) is ideiglenes szállásokká alakíthatják, és a Louvre vagy a Musée d'Orsay egykori pályaudvara is menekültekkel telik meg műalkotások helyett.

Akarja-e ön, hogy a múzeumok jó példával szolgáljanak, és befogadják a menekülteket? Vagy fordítsuk meg a kérdést, és tegyük fel így, ezúttal a migránsoknak: akar-e ön múzeumban élni? Akar-e beilleszkedni? Kíván-e műalkotássá válni? Ez a kérdés pedig immár nem fikció, hanem a valóságban is elhangzott, mégpedig évekkal azelőtt, hogy a jelenlegi menekültválságra a francia politika ilyen megoldási javaslattal rukkolt volna elő.

2008-ban a Buenos Aires-i székhelyű *Estrella del Oriente* művészcsoporthoz egy véletlenszerű egybeesés¹ és egy joghézag kapcsán kezdett a művészet és a migráció kapcsolatán dolgozni, ennek eredménye pedig mára egy vaskos dokumentációs anyag, egy 82 perces film, világszerte számos kiállítás, filmbemutató és kerekasztal-beszélgetés. A művészek (*Daniel Santoro, Pedro Roth, Juan Carlos Capurro, Juan Tata Cedrón és Marcelo Céspedes*) kiindulópontja az a megfigyelés volt, hogy a műalkotások védelmét és elhelyezését számos európai uniós törvény szabályozza, miközben az emberekre, különös tekintettel a migránsokra semmiféle hasonló törvény nem vonatkozik. Egy gyors huszárvágással tehát – afféle bizarr ready-made-ként – a művészek műalkotásnak nevezik ki a migránsokat, következésképp a műalkotásokat

védő megannyi törvény rögtön rájuk is érvényes lesz, ami nem csupán alaposan szabályozott védelmet, de méltó (sőt, a művészek ennél tovább is mennek, amikor azt állítják, hogy egyenesen a vágyaikkal egybevágó) életet biztosít a számukra.

Ha a fluxus felől tekintjük a művészcsoporthoz felvetését, az önmagukat műalkotásként definiáló emberek pusztán létezése már műalkotás, vagyis a migráns önnön személyiségét és identitását a művészet területén belül alkotja újra, így egyszerre válik alkotássá és alkotóvá.

Ami az ötlet gyakorlati megvalósítását illeti, a művészcsoporthoz tartozók – akik az argentinok többségéhez hasonlóan magukat is migránsok leszármazottainak tekintik – egy nagy hajót álmodtak meg, hisz a hajó hosszú ideig hagyományosan az interkontinentális utazások par excellence eszköze volt, esetünkben pedig az átalakulás eszköze és helyszíne is egyszerre. A hajó útja során összekapcsolja a világ kikötőit az összes létező és elképzelhető múzeummal.² A hajóra felszálló migránsok kiválaszthatják, hogy hátralévő életükben, melyet átváltozott minőségükben immár műalkotásként fognak eltölteni, milyen címet kívánnak viselni, valamint megjelölik Vágyaik Tágas Helyét (ALUDE – Amplio Lugar del Deseo) s azon belül a múzeumot, ahol élni szándékoznak. A migránsok műalkotássá alakulása a hajó fedélzetén rituális szertartás keretében megy végbe, és az átalakulási folyamat eredményeképp immár Hitelesített Műalkotásként (ODAH – Objeto de Arte Homologado) érnek partot a célállomáson. A hajó tervrajza az átalakulás lépéseit követi: a hajóorrban található a bejárat, amelyen át bárki felszállhat a hajóra, és bizonyos történelmi gyakorlatot imitálva senki sem kérdi meg tőle, honnan jön vagy miért szeretne utazni – a pusztán szándék, hogy az utas Vágyai Tágas Helyszínére eljusson, önmagában igazolja az utazást. A bejárat kapun átlépve az ember hosszú, egészségügyi hídra ér, ahol orvosi ellátást kap, és mint leendő műalkotásnak, felméri az állapotát. Mivel az ezt követő átalakulás körütekintően dokumentált jogi alapokon nyugszik, a hajón szükségképpen számos jogász is utazik, akik elintézik a biztosítással, igazolásokkal, hitelesítéssel kapcsolatos ügyeket, miközben a migráns egyre beljebb halad a hajótestben, és természete mindinkább közelít leendő műalkotás mivoltához. Az átváltozás következő szakasza az adaptáció, melynek során a leendő műalkotások az Adaptációs Kupola területére lépnek, mely építészetileg a New York-i Guggenheim Múzeum másolata, hogy a majdani lakókat ne érje váratlanul a múzeumi enteriőr. Innen nyílik a Warhol-híd, más néven Gyakorlótér, ahol a műalkotásokra jellemző

szokásokra és attribútumokra tesz szert a migráns, azon felül, ha szükséges, itt írják elő számára a speciális étrendet is. Ezekben a termekben nem csupán a műalkotás létmódját sajátítják el a migránsok, de szinte észrevétlenül haladnak fölfelé a hajó fedélzetére, ahol a Duchamp-híd található, rajta pedig Marcel Duchamp ikonikus Forrásának másolata: itt kerül sor az „átváltozásra”, természetesen rituális fürdő keretében. Hogy az Estrella del Oriente csoport művészei a ready made

rozzák a műkincpiacon betöltendő helyüket. Amikor ez megtörtént, a megfelelő kikötőbe érve a friss műalkotás a hajó tatján a speciálisan erre a célra kialakított ajtón át hagyja el a hajót.

Láthatjuk, hogy a Bálna-projekt alapvetően fluxus természetű munka, ugyanakkor a művészek bizonyos részleteiben happening- és akcióművészeti elemeket is felhasználnak: nem tartják elegendőnek Daniel Santoro rendkívül részletes tervrajzait és makettjeit, hanem a világ legnagyobb múzeumai előtt rögtönzött sátorban toborzásokat rendeznek leendő műalkotások

CIRCULO SOCIAL ARTISTICO DEPORTIVO Y CULTURAL

ESTRELLA DEL ORIENTE
TODA LIBERTAD EN ARTE

www.estrelladeloriente.com

03-2009

PROYECTO
LA BALLENA

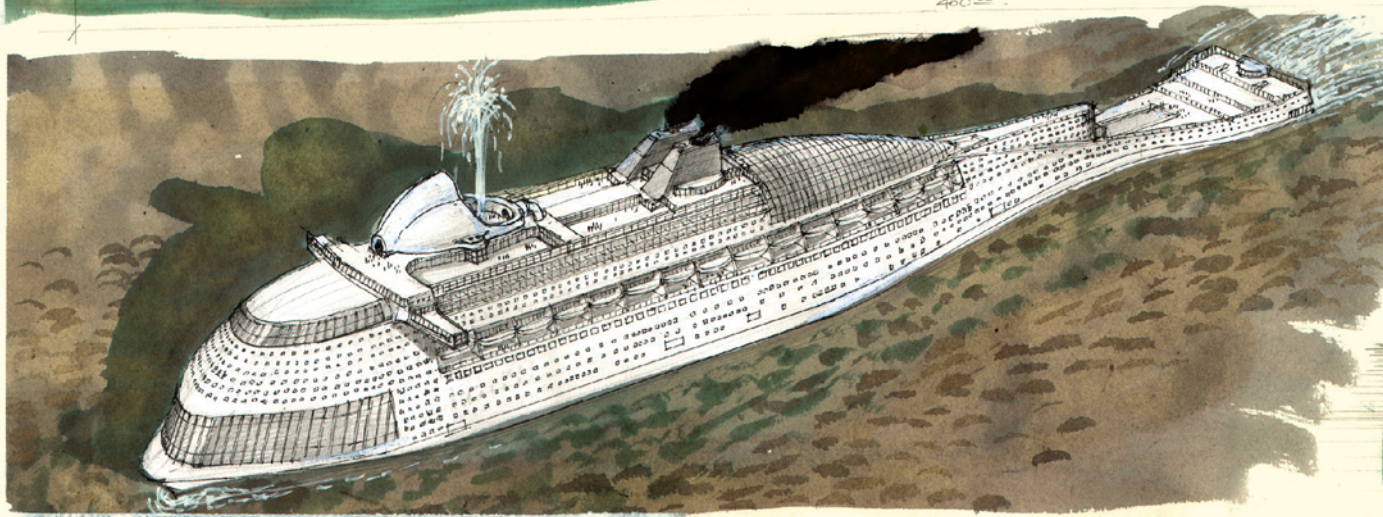
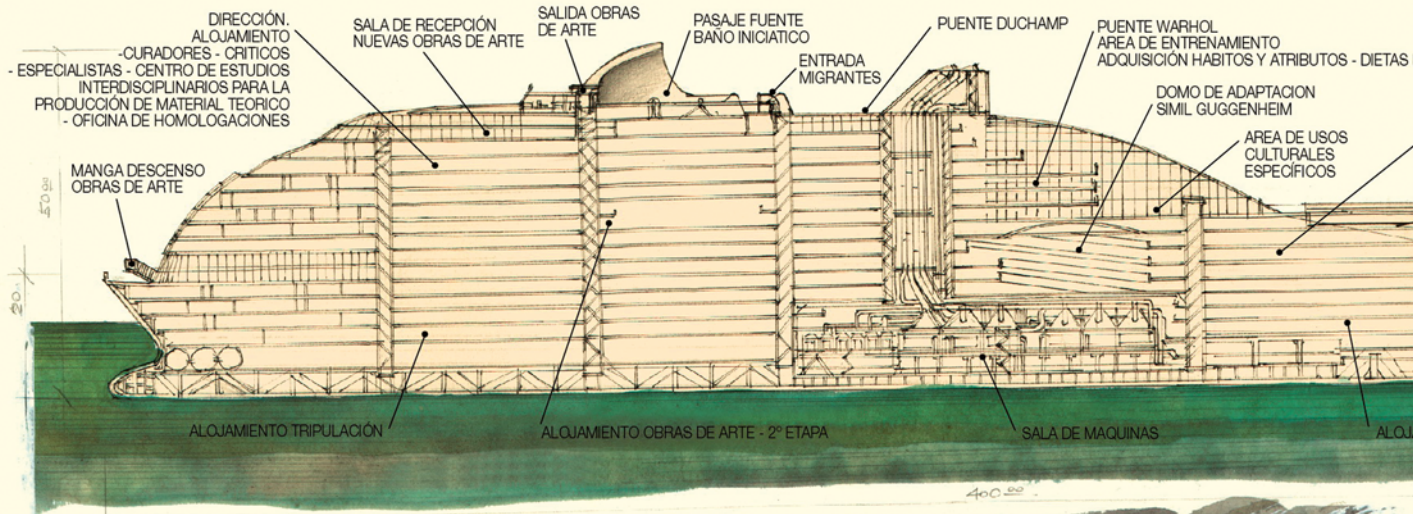
kitalálójának, egyszersmind a véletlen prófétájának a művét tekintik az átváltozás eszközeként, paradox módon egyáltalán nem véletlenszerű, hisz a művészek épp a megnevezés/kiválasztás duchamp-i gesztusát utánozzák, hogy általa egy korábban érdektelen, sorozatgyártott tárgyat (esetünkben az „Attribútumoktól Mentés Migránsokat”) pusztán a kimondott szó erejével műalkotássá változtassanak. Az átváltozás során a duchamp-i irónia is jelen van, hisz a folyamat egyrészt megidézi a teremtő Logosz, miközben paradox módon utal arra, hogy a migránsok esetében (is) milyen erőtlenné vált napjainkban a kimondott szó.

A rituális fürdőt követően az egykori menekültek új minőségükben, immár műalkotásként távoznak a Duchamp-híd másik oldalán nyíló ajtón keresztül, és a kurátorok, műkritikusok és szakértők területén folytatják útjukat, ahol értéklik és felméri őket, hogy meghatá-

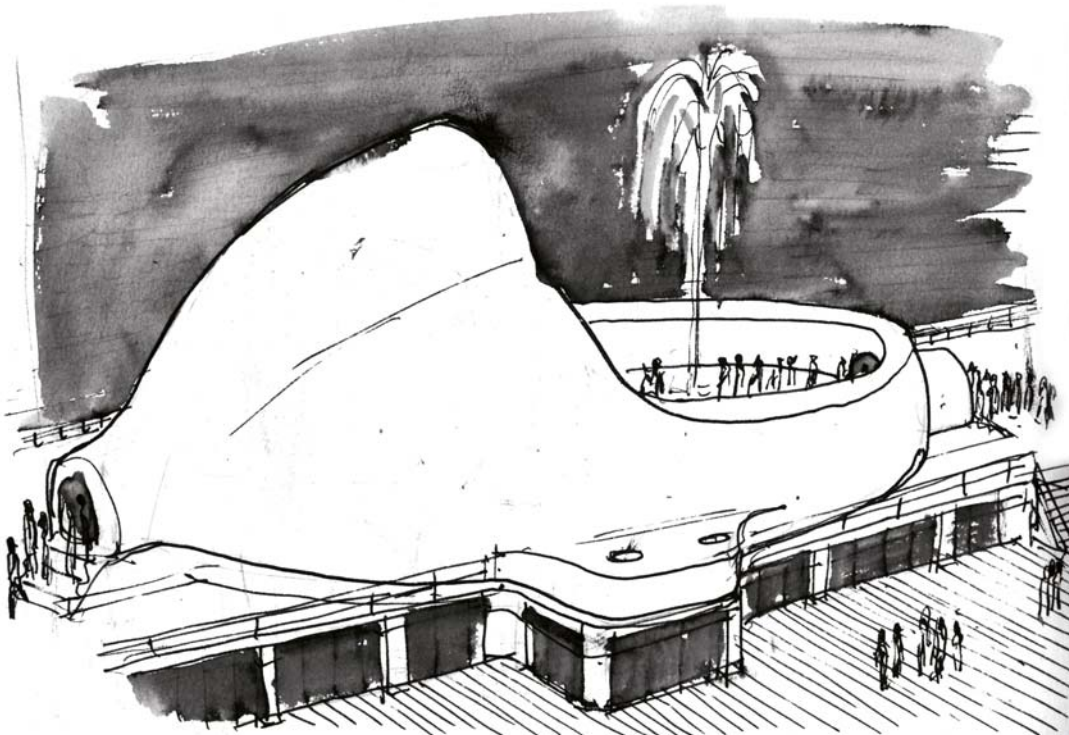
számára³, dokumentumfilmet forgatnak a hatalmas tengerjáró hajó tervezéséről és építéséről, melyben a művészek barátai alakítják zavarba ejtően, a vicc és a teljes komolyság határán, a múzeumigazgatókat, akik a migránsműalkotások leendő múzeumi alkalmazási lehetőségeiről nyilatkoznak, az építész, aki hatalmas kötetbe fűzve hozza a hajó építési dokumentációját, meg a producert, aki mindig sokallja a költségeket. A valóság és a fikció e sajátosan adagolt elegye miatt a Bálna-projekt egy utánozhatatlan szellemi senkiföldjén lebeg, és a nézőt folyamatosan gyöttri a bizonytalanság, hogy amit lát, vajon csak provokáció vagy annál sokkal több: a legérzékenyebb művészet és a legkomolyabb vicc keveréke. A valóság és a fikció, az elemzés és a vicc közti kötéltánc a Bálna-projektet az argentin avantgárd emblemikus alakjaival rokonítja, elég, ha Macedonio Fernández Revista Oraljára vagy Jorge Luis Borges számos elképzelt, de soha meg nem írt művére gondolunk. Olyannyira igaz ez, hogy az Estrella del Oriente csoport grandiózus műve egyetlen pillanatra

ESTRELLA DEL ORIENTE:
Részlet a Bálna-projekt dokumentációjából, 2009
HUNGART © 2016

• LA BALLENA • ESTRAMADHI (Espacio Transicional Migratorio)

ES UNA ACCI

sem szűnik meg kétséget ébreszteni önnön természetére vonatkozóan. Az Estrella del Oriente 2009 júniusi online számában a művészek részletes tanulmányban, a többi közt Jacques Monod, Jacques Lacan és Jean Baudrillard elméleti alapvetéseire támaszkodva mutatják be a Bálna-projektet, kiszámolják a hajó megépítésének összköltségét (mintegy háromszázmillió euró)⁴, és a megépítéshez – mivel teljes egészében titánból lesz, így sokba fog kerülni – számos alapítvány (a Fundación Botín, a Soros Alapítvány) segítségét kéri.

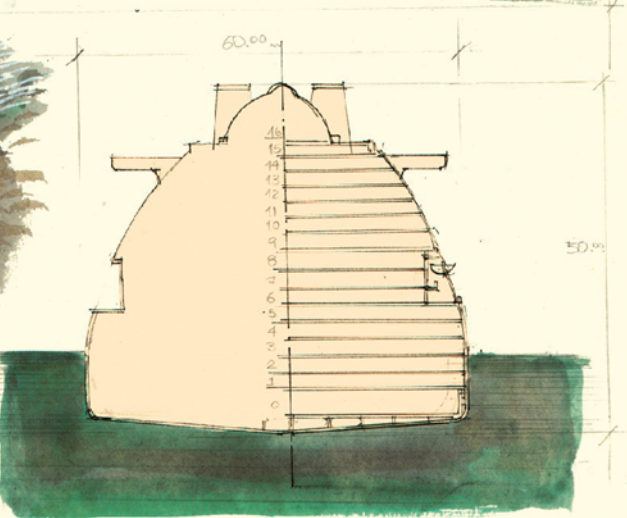
ESPECIALES

PUENTE - SECCIÓN LEGALES - ASESORES
SEGUROS - OFICINAS DELEGACIONES
EMPRESAS ESPECIALIZADAS
TRAMITES - DONACIONES - CERTIFICACIONES
VERIFICACIONES TÉCNICAS

PUENTE SANITARIO
REVISACIÓN, ASISTENCIA MEDICA Y
EVALUACIÓN PSICOAMBIENTAL

MANGA DE ACCESO
PARA MIGRANTES

AMIENTO MIGRANTES - 1ª ETAPA

ÓN ARTÍSTICA CONCEBIDA Y REALIZADA POR EL COLECTIVO ARTÍSTICO - ESTRELLA DEL ORIENTE -

Jegyzetek

- 1 Valeurs Actuelles, 2016. augusztus 11. Online: <http://www.valeursactuelles.com/societe/emmanuelle-cosse-veut-que-des-refugies-soient-heberges-chez-des-particuliers-64223>
- 2 „Mind együtt voltunk, a spanyolországi El Paist olvastuk, amikor meggillantottuk egy alapítvány hirdetését, mely képzőművészeti projektekhez kínált ösztöndíjakat. A véletlen műve, hogy ugyan-ezen az oldalon közölték egy fényképet is, melyen migránsok érkeztek a Földközi-tengeren keresztül, és a spanyol hatóságok visszatoloncolták őket, mielőtt partot érhetek volna. Valahogyan össze-találkozott ez a két távoli gondolat: a műalkotások védelme és a migránsok kitoloncolása. És eldöntöttük, hogy filmre vesszük”, mondja egy interjúban Juan Carlos Capurro. (Javier Erlij: Manana se estrena „La ballena va llena”, online: <http://www.diariopublicable.com/espectaculos/2743-cine-la-ballena-va-llena.html>) A véletlen és az automatizmus a csoport tagjainak művészetében külön-külön is nagyon fontos szerepet játszik, elég, ha J. C. Capurro szövegeire (Incendio en el palacio de Tokyo, Librería Editora Platense, 2006) vagy épp Pedro Roth automatikus festészeti módszerére gondolunk.
- 3 A művészek a céllalálomként szóba jöhető műzeumok listáját nem bízták a véletlenre, hanem szerződtek egy alkalmazottal, aki egy hónapnyi munkájával összeírta és listába rendezte a világ Buenos Airesből kinyomozható összes múzeumát, s ennek egy részét egy hatalmas exceltáblába rendezve 2010-ben ki is állították a Budapesti Történeli Múzeumban rendezett dokumentációs kiállításuk és művészi akciójuk során.
- 4 Ez történt 2010-ben, a Budapesti Történeli Múzeumban rendezett kiállításuk során, ahol a Múzeumok Éjszakáján a látogatók először előadást hallhattak a hajó természetéről és a tervezett úti célokról, majd az előre elkészített dokumentumokon utasnak jelentkezhetek a hajóra.
- 5 A művészek a film különböző változataiban, illetve interjúk során gyakran más-más összegben (háromszázmillió euró, nyolcszázmillió dollár) határozzák meg a hajó építési költségeit. Az intertextus ugyanakkor, mint Horacio Bernades rámutat, biztosan nem véletlen: Tréscentos millones, vagyis Háromszázmillió a címe az argentin Roberto Arlt 1932-ben bemutatott színdarabjának, melynek témája egy házicseléd, Sofia lomvilágba menekülése a valóság elől.
- 6 Bernades, Horacio: „Los inmigrantes como una obra de arte”, Págin 12, <http://www.pagina12.com.ar/diario/suplementos/espectaculos/5-32991-2014-08-08.html>

ESTRELLA DEL ORIENTE:

Részlet a Báina-projekt dokumentációjából, 2009 HUNGART © 2016

ESTRELLA DEL ORIENTE:

Részlet a Báina-projekt dokumentációjából, 2009 HUNGART © 2016

A projektet dokumentáló film központi motívuma is éppen ez: a művészek a telefon körül ülnek, és egyre csak várják, hogy a Fundación Botín munkatársai fölvegyék a kagylót, amikor pedig végre jelentkeznek, azt, hogy kedvező híreket kapjanak a – valószínűleg soha be nem nyújtott – pályázatukról. Horacio Bernades az argentin *Página 12* című lapban megjelent filmkritikájában nem kevesebbet állít, mint hogy az Estrella del Oriente csoport új filmes műfajt teremtett: a játékfilm formájú performanszt (performance filmica-artística en forma de largometraje).⁶

A teljes tanulmány hamarosan olvasható az UM Online-on (ujmuveszet.hu).

A szerző az Emberi Erőforrások Minisztériumának Kállai Ernő-ösztöndíjasa

